

Татјана Лазаревић
Центар за развој заједница,
Косовска Митровица
tatjanalz@yahoo.com

УДК: 32.019.5:327.7/.8(497.115)
Оригиналан научни рад
Примљен: 15. 12. 2011.

Ивана Аритонович
Институт за српску културу
– Приштина/Лепосавић
ivana.m.aritonovic@gmail.com

ТЕМА КАО ЕФЕКТИВНИ МЕДИЈСКИ РАМ У ЗАПАДНИМ МАСМЕДИЈИМА – ЕФЕКАТ СТВАРАЊА И ОДРЖАВАЊА НЕГАТИВНИХ СТЕРЕОТИПА О СРБИМА СА СЕВЕРА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ¹

У раду је исцртајен феномен и ефекат „рамовања“ (framing effect), који се односи на уобличавање, њаковање и интерпретацију информација најзначајнијих западних масмедиа о Косову и Метохији. У фокусу исцртавања биле су негативне слике (имџи) Срба на северу Јокопајине од 1999. до 2011. године. Први део рада представља теоријско уштемељење рамовања, као веома снажног и специфичног механизма значаја, односно манипулације аудијоријума, док се други део рада односи на резултате вишегодишње емпиријског исцртавања негативне имџи Срба са севера Косова и Метохије, који преовладавају у западним масмедиима. За потребе рада, анализирано је 224 текста, доступних у Интернет архиви на претраживачу GOOGLE, у периоду од јуна 1999. до септембра 2010. године, док су друштвенолошке околности на северу Јокопајине, у другој половини 2011. године, прелиминарно исцртане. Доступни материјал објављен је у следећим медијима: BBC, CNN, Guardian, New York Times и Independent. Како рад представља део веће исцртавања, овде је наглашена варијабла „тема“ (theme, topic) као медијски рам, како бисмо чииаоцима скренуле пажњу на снагу значаја задате теме на јавности, односно колико су масмедии моћни у одређивању приоритета интересовања јавности (agenda setting). Анализа садржаја потврдила је хипотезе о искључиво негативним сликама Срба са севера Јокопајине, који су најчешће

¹ Рад је написан у оквиру пројекта бр. 178028 Материјална и духовна култура Косова и Метохије, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

описивани као проблематичан, насилан и радикалан народ, али резултати указују и на појтебу за новим исјраживањима на ову и сличне теме.

Кључне речи: *рамовање, син, западни медији, Срби, Косово и Метохија*

Увод

У савременим информатичким и глобализацијским токовима, масмедији веома су утицајно средство у креирању слика о спољашњем свету међу примаоцима порука. Они утичу на формирање вредносних система, ставова и стереотипа, који се касније одражавају на свакодневни живот грађана. Пресудан утицај бжичних комуникација на глобалне догађаје и друштвенoполитичку стабилност своју најновију потврду добија феноменом мобилизације маса преко друштвених мрежа.² За разумевање *снаје* масмедија у савременом свету неопходно је проучити *рамове* – најмоћније комуникацијске, психолошке и социолошке алатке масмедија за пласирање вести.³ Проучавање *рамова* постаје и све популарнија научна тема. У зависности од тога да ли се *рамовање* истражује у комуникацијском, психолошком или социолошко-политичком контексту, тумачење варира према пољу истраживања, интереса и нивоа анализе. У српском друштву, међутим, *рамовање* као посебна тема и независан концепт није се истраживало, већ су истраживања смештана у шири контекст писања медија о утицају водећих земаља Запада на распад Југославије и то кроз дихотомију добро – лоше, лепо – ружно, праведно – неправедно, пријатељ – непријатељ, где су сукоби поједностављено приказани као „епска борба добра и зла; непријатељи су демонизовани; а западне силе уздизане су као херојски спаситељи света“ (Хемонд, Херман, 2001: 15). Резултати тих истраживања указују на (зло)употребу медија зарад остваривања геополитичких циљева најмоћнијих земаља Запада, у првом реду Аустрије и Немачке, Велике Британије и нарочито САД-а као државе са најмоћнијим медијским утицајем у формирању антисрпске пропаганде на крају XX века. Резултати истраживања утицаја медијске пропаганде на распад Југославије представљају незаобилазну основу сагледавања медијског утицаја на западни аудиторијум када је у питању Косово и Метохија, тим пре што је у стварању негативног

---

² Примера ради, *Facebook* револуција – масовни и брзи друштвенoполитички покрети који за неколико дана мењају акције људи. Сетимо се „Арапског пролећа“ 2011. године.

³ Уз техничку подршку, *рамови* омогућавају брзину слања и масовност примања поруке, што су уједно основне карактеристике функционисања масмедија у савременим друштвима. Изазов да се нешто истовремено саопшти брзо и да у јавности наиђе на што шири пријем јесте сложен задатак, који се решава читавим спектром медијских рамова порука, од општих (социолошких, војних, политичких, медијских) до врло личних и емотивних. Отуда толики утицај масмедија на примаоце порука.

имица Срба из те покрајине примењен исти, већ доказан *рецепт* стварања и континуираног одржавања стереотипа о Србима–негативцима.⁴

Овај рад стога је специфичан не само по (под)теми – негативним медијским *рамовима* Срба са севера Косова и Метохије, коју истражује – већ и по општој теми ефеката *рамовања* као инструмента комуникације масмедија.⁵ У раду смо истражиле интернационализацију косовског питања у светлу наративног имица Срба са севера покрајине, што је доминантна слика западних масмедија о Србији из тог дела покрајине већ дванаест година. У медијским сликама водећих западних медија, у поједностављеном тумачењу, север Косова и Метохије једина је тачка на простору бивше Југославије *где Срби у континуираној још увек иравају проблеме*. Према тим сликама, у првим послератним годинама, Срби са севера покрајине се повезују са „поделом“, која се пак доводи у везу са дестабилизацијом региона – *цело регионо иде најпре, северно Косово још увек је у прошлости зајо шћо Срби са севера не признају „нову реалност“*. Такви су били медијски описи о северном делу покрајине и Косовској Митровици као подељеном граду, у првим годинама након косовског конфликта. Данас слушамо о *непризнавању косовске државе, пре свега њеној територијалној интегритету и правној и уставној пореци*. Додатак таквом негативном раму је и доминантан спино о „криминализованом северу“ и „криминалованим вођама“, а који се опет тумачи као последица *одсуства правној и администрацивној пореци нове државе*. Сведоци смо кулминације спина о „српским криминаловцима“ и негативног медијског *рама* банализације постојећих барикада у другој половини 2011. годи-

⁴ У последњих неколико година, са повећањем временске дистанце од завршетка ратних сукоба на подручјима бивше Југославије, негативни медијски стереотипи о Србима се са подручја вести убрзано премештају у медијско поље ‘забаве’ и ‘уметности’ – пре свега у филмску индустрију, односно Холивуд. У најновијем феномену *холивудизације* Срба као лоших момака, Срби полако наслеђују остале *ојасне, анархичне источноевропске (руске) криминаловце и љаћенике круиној и трубој изгледа: Diplomatic Seige (1999), Harrison Flowers (1991), Behind Enemy’s lines (2001), Extreme Ops (2002), Sniper 2 (2003), Layer Cake (2004), Hunting Party (2007)* су само неки од популарних холивудских филмова у којима су Срби портретисани као лоши момци. Са изузетком филма *Layer Cake*, у свим осталим филмовима не само што се Срби портретишу као класични лоши филмски момци, већ се актуелизује и њихова улога ратних злочинаца. Круна је актуелни редитељски првенац најпопуларније холивудске глумице Анђелине Џоли, *In the Land of Blood and Honey (2011)*. Она је непосредно ‘оверила’ српске злочинце, тако што је изабрала емотивну љубавну причу и специфичне ратне злочине, попут силовања као окоснице овог филма, али и глумце из региона, укључујући и српске глумце. Посредно, верификација Срба као лоших момака постигнута је у једном ширем контексту улоге и значаја те холивудске диве, која је, осим што се налази на листи најглавенијих и најтраженијих холивудских глумица, позната и по свом хуманитарном и политичком ангажовању у Уједињеним Нацијама и земљама трећег света.

⁵ Почетни изазов у раду био је проблем одговарајућег – стандардизованог превода речи „framing” са енглеског језика, на коју се термин *рамовање* заправо односи.

не, чак и у домаћој јавности, у актуелној кризи на северу покрајине.⁶ Негативни рамови о Србима са севера покрајине у анализираним текстовима западних масмедија, доминантни су и у великој мери су по аутоматизму наслеђени од општег негативног рама о Србима из деведесетих година XX века, што је истраживање и показало.⁷ Зато смо у раду посредно указале и на последице ревитализације заинтересованости Запада за простор Балкана након распада Југославије и блоковских подела на крају XX века, што је директно изменило како друштвенополитичке околности у српском друштву, тако и свакодневицу становника истраживаног оквира (Косова и Метохије).

1. Појам, значај и утицај масмедија на друштво и јавност

Наука о масмедијима брзо се развија, пратећи развој дигиталне технологије, која има директан и пресудан утицај на постојећу и даљу еволуцију масмедија. Како су масмедији највећи извор информација данас, пресудан је и утицај тих медија на савременог човека. Они имају јак социјални, политички и културолошки утицај. Захваљујући масмедијима и напретку технологије, некада велики и непознат свет данас се назива глобалним селом, а вишевековни утицај западних култура и друштава, управо због напретка технологије и индустрије у том *селу* је постао доминантан; пре свега утицај САД-а као технолошке и економске супер силе. То, по мишљењу чувеног критичара медија, Американца Херберта Шилера (Herbert Schiller, Schiller, 1976) поставља питање културног империјализма, односно *de facto* наметање западне културе преко економског и политичког утицаја кроз медије. „Од окончања последњег светског рата, Сједињене Америчке Државе користе своју моћ за сталне, систематске и прорачунате манипулације свуда у свету, док се истовремено прерушавају у силу универзалне доброте“ (Пинтер, 2001: 7). *Mainstream* медији САД-а⁸ и осталих западних друштава у једно-

---

⁶ Криза је настала након једностране акције специјалних косовских полицијских јединица РОСУ, које су 25. јула 2011. године покушале да заузму два административна прелаза на северу покрајине.

⁷ Новинари западних масмедија 1999. године улазили су на Косово и Метохију са хиљадама албанских избеглица и сензационално извештавали о *тријумфалној победи демократској свешти над највећим диктатором у Европи од Другој светској рати – победи добра над злом*. Под утиском да су Срби одговорни за све ратове на простору бивше Југославије, у већ разрађеном медијском калупу за Србе као дежурне негативце, посматрајући с јужне стране Србе како се окупљају на северној страни реке Ибар, месецима су слали извештаје о немогућности албанских избеглица да се врате у своје домове.

⁸ То се односи и на остале земље и друштва, али како су САД, уз западну Европу, још увек економски и технолошки најразвијенији делови света, а нарочито зато што имају несумњиво најистуренији и најјачи утицај и интерес за остале земље у свету и уопште светски поредак, онда је и деловање медија из тих земаља најутуцајније.

страним извештавањима заступају интересе владајућих политичких структура у својим земљама. „У време рата јавља се увек снажан притисак на извештаче да служе више као пропагандисти него као новинари“ (Екерман, Норекас, 2001: 157). Уместо да јавности пруже све релевантне информације, како би примаоци порука изградили ставове на основу избалансираних новинских извештаја, у условима друштвених сукоба пропагандисти, под снажном доминацијом званичног погледа на свет владајућих елита, поједностављују извештаје са циљем обезбеђивања подршке јавног мњења за латентне циљеве тих група. Тај посао је у великој мери олакшан и узрокован употребом епизодних рамова, карактеристичних за извештавање масмедија, јер су брзи, лако памтљиви, фокусирани на вести и актере, а не на историју и позадину догађаја. „Медији према споља наступају јединствено, и без поговора, заступају прокламоване интересе чак и када ти интереси могу бити у колизији са интересима државе као целине, а у сагласности са посебним интересима појединих друштвених група или грађана дотичних држава. Препознавање интереса владајуће друштвене групе, код посленика седме силе, доноси политичке поене“ (Вуковић, 2006: 80).

Како се постиже подршка јавног мњења за остварење интереса владајуће мањине? Одговор је у систематском припремању аудиторинума кроз пропагандну реторику. САД су и на том пољу отишле корак даље у поређењу са западно-европским медијима, те су у случају распада СФРЈ и пред бомбардовање СРЈ, најпре негативно говориле о српској (комунистичкој) власти (предвођеној Слободаном Милошевићем), а касније о српском народу и колективној кривици тог народа за *злочине* почињене у бившим југословенским републикама и пред крај XX века на Косову и Метохији. „Садашњи и будући потези америчке администрације припремају се по испробаном рецепту путем штампе и електронских медија, како би касније јавно мњење подржало њихове потезе, ма какви били. Зато у том писању, односно у извештајима са терена, има много морализовања, како би се сутра могло рећи: ми делујемо у име општеприхваћених вредности“ (Вуковић, 2000: 87). Тако се стратегија политичара западних друштава најједноставније може описати као манифестно морално згражавање над *колективном* кривицом (српског) народа, док је у сфери латентног реч о лицемерном и дугорочном остварењу сопствених циљева. Отуда не чуди „такмичење“ водећих политичара и медија да *нејативце* (у датим случајевима Србе) описују најпогрднијим именима, како би што сликовитије јавности приказали да *џи нејативци* угрожавају *националне* интересе САД-а или западноевропских земаља (Вуковић, 2006: 90).⁹ Истовремено се инсистира на кршењу људских права националних мањина, што је најочигледније приказано на примеру Албанаца са Косова и Метохије.

⁹ Видети и Вуковић, 2006: 77-78.

Након дванаест година од успостављања међународне управе на територији те покрајине, постало је очигледно и у свакодневном говору *одомаћено* становиште да је резултат континуиране антисрпске пропаганде заправо стварање територије чије су *владајуће сџрукџуре* у потпуности зависне од инструкција и интереса САД-а. За узврат САД на тој територији има неспорну војну управу и војну базу на стратешки важној територији, економску супериорност и коришћење природних и осталих расположивих ресурса (рудници, копови угља, фабрике, саобраћајнице), политичку моћ како над државама региона, тако и Европске уније, будући да својим присуством не дозвољава примат/хегемонију тих земаља (нарочито Немачке) на геополитичком простору између Истока и Запада. Таквој економској, војној и идеолошкој надмоћи (Џонстон, 2001: 23-24), по правилу, претходи интензивна медијска кампања, која политичке интересе неколицине гарантовано *прећивара* у националне, потом у универзалне интересе, при чему *владајуће гарнитуре* моћних западних земаља своје поступке смештају у контекст општег добра и правде. „Зато се сви каснији потези њихових влада могу ‘оправдати’ ако су у складу са том пропагираном и наметнутом концепцијом ‘правде’“ (Вуковић, 2006: 81). То подразумева и двоструке стандарде када су у питању сопствене војне акције или акције савезника. У медијским извештајима, двоструки стандарди се камуфлирају кроз „политички коректне“ квалификације за дате околности и друштва, односно центре моћи. То су најчешће *еуфемизми*, односно *нећативизација*, или чак *саћанизација* главних актера и њихових поступака. Еуфемизми и негативизација су заправо медијски рамови – атрибутизација/референце о актерима, акцијама и месту дешавања, и врло често контраст (рамова), када се супротстављањем *добре* и *лоше* стране производи и додатни ефекат – снажан утицај на преовлађујући тон. Уместо речи *злочини*, користе се речи *камџање*, *инћервенције* и *акције*, уместо *жртџве* чућемо о *колаћтералној инћетџи*, уместо о *војницима* слушамо о *мировњацима*, уместо *бомбардовања* слушамо о *ваздушној инћервенцији*. Уместо фотографија жртава које су сами изазвали или жртава на својој територији, примаоци порука добиће искључиво филтрирану и цензурисану вест, док су у случајевима грађанског рата у Југославији или сукоба на Косову и Метохији фотографије и снимци *жртџава* сензационалистички приказивани (Маркале у Босни и Херцеговини, Рачак на Косову и Метохији).

Имајући у виду наведене примере пропаганде западних масмедија када је у питању распад Југославије, настојале смо да истражимо специфичности извештавања масмедија о Косову и Метохији. Комбинацијом квалитативне и квантитативне методе у истраживању је анализирано 224 чланка (у мањој мери видео и аудио извештаја) са кључним речима *north Kosovo/Mitrovica*, *north Kosovo Serbs/north Mitrovica Serbs*, из пет британских и америчких медија (*BBC*, *Guardian*, *Independent*, *CNN* и *New York Times*), објављених у периоду од уласка међу-

народних војних снага на Косово и Метохију, јуна 1999. до септембра 2010. године – непосредно након одлуке међународног суда правде о легалности независности Косова и Метохије.¹⁰ Селекција масмедија за анализу извршена је на основу покривености вести о Косову и Метохији у последњој деценији и утицаја одабраних масмедија на светску јавност, као и доносиоце одлука у међународној политици¹¹. Одабрани медији спадају у водеће светске масмедије који су извештавали о косовској кризи, имајући при том пресудан утицај на формирање слике о косовским Србима и Србији у међународној/западној јавности. Свих пет медија су са енглеског говорног подручја, из Велике Британије и Сједињених Америчких Држава, две земље које су биле „најгласније“, укључене у кризе на територији бивше Југославије. Анализа садржаја допуњена је интервјуима са домаћим и страним новинарима, који извештавају са и о Косову и Метохији, бившим званичницима међународних агенција у покрајини са акцентом на стручњаке за комуникацију, као и посматрањем са учествовањем у комуникацији са припадницима међународних организација присутних на северу Косова и Метохије.¹² Применом различитих извора података, биле смо у могућности да истражимо ефекат *рамовања* на примеру Срба са севера покрајине, као и последице таквих *рамова* на припаднике међународне заједнице који су у претходних дванаест година били радно ангажовани првенствено на северу покрајине.

2. *Рамовање* – основне напомене

Рамовање, односно уоквиравање информација проучава се на два нивоа – као други ниво теорије масмедија о постављању/одређивању агенде (уоквиравање атрибута објекта), али и као засебна теорија. Термин „framing“¹³ (уоквиравање, рамовање, урамљивање) се на енглеском говорном подручју користити од средине XX века и то у друштвеним наукама – социологији, психологији, политичким наукама, студијама о масмедијима и односима с јавношћу, како би означио, описао и протумачио саму конструкцију неких друштвених феномена, као

---

¹⁰ Овом анализом нису обухваћени радио/телевизијски извештаји, као ни штампана издања и фотографије, који нису били доступни у интернет архиви.

¹¹ Као што је напоменуто, емпиријско истраживање обухватило је 224 чланака и извештаја до средине 2010 године. Истраживање, пре свега анализа садржаја се наставило и даље, у највећем делу од избијања такозване јулске кризе 2011. године на северу Косова и Метохије, те су спорадично у овај рад ушле и прве процене медијског извештавања од покушаја заузимања два административна прелаза према централној Србији на северу Косова и Метохије од стране специјалних косовских полицијских јединица „Росу“, па све до недавно одржаног референдума Срба са севера о томе да ли прихватају такозване институције Косова.

¹² У првом реду UNMIK, OSCE, UNICEF, EULEX.

¹³ Етимолошко објашњење речи „frame“ видети у речнику енглеског језика: <http://www.etymonline.com/index.php?term=A-frame>

што су рад масмедија или одређених политичких и друштвених покрета/организација. У јавности се улога рамова често тумачи само кроз реторички приступ, којим се истиче свесно и планирано уобличавање вербалне поруке, са намером да се са њом утиче на ставове и одлуке оних којима се та порука шаље. То истицање вербалне поруке у масмедијима може се повезати са улогом *рамовања* као другог нивоа у теорији у постављању/одређивању агенде масмедија, односно уоквиравање атрибута објекта. *Рамови* су, дакле, нераздвојни део порука у јединственом процесу комуникације и врло често се идентификују са контекстом поруке. У социологији *рам* се састоји од схема тумачења друштвених појава и норми (стереотипи, митови, анегдоте, закони, друштвене вредности и стандарди, историја, искуство, афинитети), на које се појединац *ослања* како би разумео и одговорио на друштвене догађаје. Људи током живота изграђују серије менталних и емотивних филтера који утичу на мишљења и ставове, изборе које праве и одлуке које доносе. То су заправо *рамови* мишљења, одлука и избора. У *дешифровању*, *ошћивању* и новом *ушћивању* порука, људи не воле пуно да размишљају, а *рамови* обезбеђују релативно брз и лак начин за процесуирање информација. *Рамови* воде људска чула ка ономе што се може видети и чути, на пожељан начин. Поменути менталним филтерима људи дају смисао порукама које долазе до њих и то серијама филтера који се зову *схеме* (Miller et al, 2009). Те *схеме* су моћна алатка пошљалаца, односно уобличавалаца поруке/информације да утичу на њено тумачење код прималаца информације. Иако је *рамовање* у теоријском смислу богат и користан рецепт, неки аутори сматрају да му у стручној јавности недостаје кохерентнија дефиниција.

3. *Рамовање* у студијама и пракси решавања и управљања конфликта

Стручњаци из области студија конфликта користе термин „framing“ за читав процес описивања тумачења неког актуелног догађаја, укључујући и референце из прошлости, система вредности и идентитета (лични, национални, верски, културни, социјални и политички) страна у сукобу. Такве додатне факторе настајања неког конфликта важно је познавати управо због разумевања природе конфликта. Ако се повод за настајање друштвеног сукоба деси увек у актуелном временском оквиру, узрок сукоба најчешће почива на референцама из прошлости. Управо због тога треба познавати актуелне и прошле ситуације, а треба бити обавештен и о карактеристикама свих страна у сукобу, како би се разумела динамика и процес сукоба, као и евентуално решавање сукоба. Начин на који стране у конфликту разумеју тај сукоб зависи од њихове перцепције које су у конфликтима, по правилу супротстављене и конкурентне. Перцепција је ништа друго до сами *рамови* којима се интерпре-

тирају догађаји и информације и тумаче стране у сукобу. *Рамовање* конфликта је у разумевању конфликта, као и контролисању или утицају на сам процес сукоба, укључујући и евентуално решење. Неретко, у сукобима *рамови* једне стране могу бити супротстављени једни другима. На подстицање конфликта заправо утиче контраст *рамова* сукобљених страна, а неретко и контраст рамова на једној страни. За разумевање *рамовања* сукоба важно је познавати и препознати личне *рамове*, којима се илуструју разноврсни начини којима људи посматрају себе у контексту конфликта: *рамови* идентификације са групом, из чега произлази читав сет *рамова*, попут вредновања, ставова, понашања и деловања у конфликту, затим друштвено институционални *рамови*, као и *рамови* националног, расног и културног идентитета (Gardner, 2003). Комуникација (слање, примање, дешифровање и повратно слање порука) у конфликту веома је специфична у односу на комуникацију у мирнодопским околностима и разликује се у самом конфликту, у зависности од фазе конфликта. Процес комуникације оптерећен је интензивнијим дејством спољних шумова, као и дисфункционалношћу самог процеса комуникације. Могло би се чак рећи да сукоба иначе не би ни било када би се тај процес одвијао регуларно. Од начина на који се *рамују* поруке које се шаљу између потенцијално сукобљених или супротстављених страна у првим фазама конфликта, може зависити даљи ток развоја догађаја, а сасвим сигурно се правилним дешифровањем или отпакивањем рамова могу предвидети даљи друштвенополитички догађаји.

4. Север Косова и Метохије – основне напомене

Север Косова и Метохије јесте део покрајине настањен углавном Србима, који је након проглашња независности Косова од стране привремених албанских институција, остао под контролом Владе Републике Србије. Састоји се од општина: Звечан, Лепосавић, Зубин Поток и Северна Косовска Митровица (новоформирана општина након локалних избора 11. маја 2008. године). За разлику од српских енклава у осталим деловима покрајине, које су окружене албанским насељима и становништвом, северни део је компактан и има непосредну везу са централном Србијом. На територији севера покрајине и даље делују институције Републике Србије (у првом реду образовне, здравствене, културне, локална самоуправа, железнички, друмски, поштански саобраћај и телекомуникације). Друштвенополитички проблеми присутни у Косовској Митровици, као подељеном граду, у западним медијима поједностављено се објашњавају као одбијање Срба на северу да живе са Албанцима на југу. Срби су приказани као *заједница* која дестабилизује изградњу новог *косовској* друштва, *зајављена* у историји, односно прошлости. Друштвенопо-

литичке и историјске околности, међутим, далеко су сложеније од тако поједностављеног медијског шаблона, на чије специфичности и последице ћемо указати у раду указати.¹⁴ Након што је Косово једнострано прогласило независност у фебруару 2008. године, осамдесетседам (87) од стодеведесетдве (192) земље чланице УН-а признале су независност јужне српске покрајине.¹⁵ Проглашење независности уследило је након неуспелих српско–албанских преговора о статусу покрајине, уз међународно посредовање и координацију са неким најмоћнијим земљама, у првом реду САД-а. Након саветодавног мишљења суда Уједињених Нација у јулу 2010. године, а на раније усвојен захтев Србије да се Међународни суд правде изјасни о легалности унилатерално проглашене независности Косова, који се по Србију неповољно изјаснио, Србија је успела да спречи талас даљег признавања косовске државности. Заједно са Европском унијом поднела је нацрт предлога нове резолуције Савету Безбедности, који је усвојен. Резолуција је у широј јавности протумачена као „одустајање“ Србије од борбе против независности Косова, упркос демантијима званичног Београда. И поред дипломатских настојања Србије да спречи признавање независности Косова, као и тврдњи званичника Косова да је реч о сувереној држави, *de facto* се ради о ограниченој независности/суверенитету косовских власти, док је власт Србије ограничена на такозване „паралелне“¹⁶ органе власти у изолованим енклавама са српским становништвом, те граничном појасу познатом као север Косова и Метохије. *De jure*, резолуција СБ УН 1244 још увек је на снази. Том резолуцијом потврђује се суверенитет СРЈ, односно Србије, али се суспендују све државне институције званичног Београда. За правилно разумевање тренутне ситуације, важно је познавање *корена* српско–албанског сукоба који сеже вековима уназад, као и хронологије догађаја из новије историје, са посебним освртом на значајније догађаје као што су:

---

¹⁴ Видети Аритоновић, 2010: 321–343.

¹⁵ Српски и албански извори се не слажу у последњим цифрама земаља које су признале Косово као независну државу. Разлике су настале у 2011. односно 2012. са таласом афричких земаља за које Приштина тврди да су признале Косово, попут последње у низу Уганде. Српски извори су наводили у неколико наврата да, након провере са владама појединих земаља, бројеви нису тачни. Српско министарство иностраних послова демантује албанске изворе који наводе да је укупан број земаља 88, и наводе да је тај број сада 86 или 87. Закључно са фебруаром 2012. године, независност Косова признало је 87 од 192 (45%) државе чланице Уједињених нација. Косовску независност у 2008. години признале су 53 државе, у 2009. години 11 држава, у 2010. години 8 држава, у 2011. години 13 и у 2012. 1, 2, или 3 државе.

¹⁶ Та реч има политички значај. Срби своје органе власти не називају паралелним, већ косовске, а међународна заједница и Албанци, институције српског система називају паралелним. Атрибут „паралелан“ има pejоративно значење.

1. Устав из 1974. године и догађаји који су уследили;¹⁷
2. Демонстрације Албанаца 1981. године, у којима су тражили увођење седме федералне јединице и укидање статуса покрајине и гомилање федералних и полицијских снага безбедности како би се очувао мир и интегритет земље; Долазак Слободана Милошевића на власт у Србији 1987/1988. године, који је у међународној јавности приказан као највећи подстрекач сукоба који су уследили, уз то и као злочинац, као и догађаји који су уследили у том периоду (припреме република чланица за распад Југославије и интернационализација југословенског питања, грађански ратови у Хрватској и Босни, стравични злочини над цивилима, егзодус Срба у Хрватској, егзодус Бошњака у Босни, Дејтонски споразум из 1995, којим су окончани ти ратови; на другом „фронту“ – Косову, паралелно, велики Видовдански митинг 1989, који је много касније употребљен против Србије у интернационализацији албанског питања, укидање широке аутономије Албанцима 1989, појава албанофобије, напуштање и протеривања Албанаца из државних институција, формирање паралелних органа власти, цивилна непослушност и опредељивање Албанаца за интернационализацију свог питања и Руговин избор за мирну борбу, а касније и оружани обрачуни српских снага безбедности са Албанцима који су се дешавали ван градских средина, обично у заседама за српску полицију на удаљеним путевима или у албанским селима);
3. Покушаји интернационализације албанског питања кроз насиље и одустајање од мирног решавања и прво јавно појављивање Ослободилачке војске Косова (ОВК) 28. новембра 1997, када су се три маскирана лица појавила на сахрани убијених Албанаца у обрачуну са српским полицајцима, које су хиљаде окупљених Албанаца поздравили и саопштење за јавност, које је месец дана касније издала ОВК;
4. Интернационализација албанског питања 1998. године: долазак Међународне верификационе мисије и улога њеног шефа, контроверзног америчког дипломате Вилијема Вокера (William Walker) у предстојећим догађајима, спиновање шире међународне јавности (тзв. *CNN effect*) кроз медијске слике о „српским тиранима“ и „албанским жртвама“, пре свега кроз 3 догађаја: такозвани масакр у Дреници, 28. фебруара 1998. године, такозвани

---

¹⁷ У првом реду мисли се на припреме за независност Косова међу Албанцима уз прибегавање застрашивањима и убиствима Срба, крађама покретне имовине, спаљивању непокретне имовине, силовањима девојака и жена, што најчешће није било пријављивано полицији услед јаким традиционално-патријархалних норми и *срамотије* за породице којима се тако нешто догодило, као и због великог броја албанских полицајаца који су налазили начине да такве случајеве заташкају; затим, на силној куповини српских и црногорских сеоских имања и угњетавање градског становништва кроз административно гушење и увођење националног кључа у руковођење институцијама.

масакр у Горњем Обрињу 26. септембра 1998. године и контроверзном такзваном масакру у Рачку 15. јануара 1999. године, који се сматра и поводом за бомбардовање тадашње СРЈ;

5. Преговори у Рамбујеу и бомбардовање тадашње СРЈ, као и оружана борба између српске војске и полиције и ОВК; убијање и страдање цивила и систематско протеривање Албанаца и пљачкање њихове имовине;
6. Новија историја (од 1999. године): Потписивање Кумановског споразума и улазак међународних снага КФОР-а, увођење административне и полицијске управе УНМИК-а, повратак Албанаца, формирање косовских институција, србофобија, талас насиља над Србима (протеривање, пљачкање, паљење, убиства, отмице и други злочини над Србима, велика сеоба српског становништва, неспособност, неактивност и неприпремљеност међународне заједнице да спречи злочине непосредно након уласка, ефекат етнички чистих градова, отпор Срба на северу, *de facto* подела на север, који контролишу Срби и југ, који контролишу Албанци, и снажан притисак међународне заједнице и Албанаца на стављање севера под контролу, ефекат *замрзнутог* конфликта, пренос овлашћења са УНМИК-а на косовске институције 2003. и 2004. године, административно гушење преосталих Срба, систематско кршење људских права, немири и протеривање Срба из енклава 17. и 18. марта 2004. године, подељеност међународне заједнице око начина и виђења решења за север, покушаји Савета Безбедности у два наврата да преко специјалних изасланика Генералног Секретара добију независан увид у ситуацију и предлог решења (Каи Аиде 2005. године поводом мартовског насиља и касније Марти Ахтисари 2007. године поводом неуспешних преговора у Бечу 2006. године), покушај реализације Ахтисаријевог предлога који Албанци подржавају, „реконфигурација“ УНМИК-а 2007, успостављање мисија EULEX-а 2008. године и МЦК-е (ICO) 2007. године, проглашење независности Косова 2008. године, поступак Србије пред међународним трибуналом 2009. и 2010. године, извештај Специјалног известиоца Савета Европе, Дика Мартија (Dick Marty) о трговини људским органима на Косову и написима у западним медијима на рачун Хашима Тачија, „технички разговори“ Београда и Приштине у Бриселу 2011. године, прекид разговора због царинског печата у лето исте године, криза на северу покрајине која почиње са акцијом специјалних РОСУ јединица косовске полиције да заузме два административна прелаза на северу покрајине у јулу исте године, барикада које постављају Срби, *шајл* дипломатија на терену српског преговарача Борислава Стефановића са КФОР-ом и посредно са Приштином у лето 2011. године, распоређивање КФОР-а на административне прелазе и касније албанских и EULEX-ових цариника, појачана блокада главних путева и коришћење алтернативних праваца ка централној Србији, те периодични сукоби са КФОР-ом, мукотрпан на-

ставак дијалога између Београда и Приштине и неколико контроверзних договора, те коначно одбацивање привремених косовских институција Срба на северу Косова на референдуму у фебруару 2012. године.

У медијским описима наведених догађаја, Срби су искључиво приказани као негативци. Специфично је и то да о догађајима од 25. јула 2011. до фебруара 2012, негативни рамови нису заступљени само у западним масмедијима, већ све више и у српским медијима, посебно од краја септембра и почетка октобра 2011. године када је у српским медијима најактуелнија била тема о добијању статуса кандидата за улазак у ЕУ, а што су западни центри моћи непосредно повезали са „односом“ Србије према Косову.¹⁸ Тако су наставак барикада, референдум и протест Срба на северу, као негативне теме, у контрасту *истиављени* наспрам европске кандидатуре Србије као позитивне теме, јасно истичући условљеност позитивног медијског рама европске кандидатуре Србије променом деловања негативних актера и променом негативне теме, а то су Срби на северу јужне покрајине; престанак подршке барикадама из Београда, односно престанак протеста Срба на северу. Овде је потребно посебно истаћи заступљену цензуру државних медија и филтрирање информација и извора информација са севера Косова и Метохије на тим медијима, као и такозвани *антисевернокосовски* спин који је раније идентификован у извештавању западних медија, а сада се по истим критеријумима може приметити и у српским масмедијима. *Ейизодни рамови* о Србима са севера Косова и Метохије у протеклим месецима имали су *йему* као негативан медијски рам, чак и када су Србе неутрално или позитивно портретисали. Од октобра 2011. године, негативним темама се прикључују и негативне *референце о актиерима* – Србима на северу покрајине. Ти рамови су толико чести да се у међувремену створио добро разрађен негативан медијски калуп о Србима са севера покрајине као *насилним, назадним, нерадним, неразумним и необразованим људима* којима „ништа и нико није добар“ и који „стално протестују“ и „праве проблеме“¹⁹. Спрега утицајних формалних и неформалних међународних и домаћих центара моћи у Београду, истакнутих појединаца – интелектуалаца, активиста и уметника, медија и читаве јавности је заправо довела до значајног *антисевернокосовског* расположења у Србији. Грађани Србије се тако стављају пред својеврстан неформални референдум са циљаним одговором: *Одрекнимо се нечега што није наше, а јесте проблем да бисмо ушли у ЕУ. Одрекнимо се ТИХ Срба ТАМО ДОЛЕ. У ширем медијском раму, на површину су поново испливали* стари добро развијени негативни *рамови* о Србима из деведесетих година ХХ

¹⁸ Још један еуфемизам који се заправо односи на практично признавање Косова као независне државе

¹⁹ То су типични делови коментара на блогovima и сајтовима масмедија, као што је Б92.

века. *Авeиш* прошлости, болни за Србију, сада се поново постављају као контраст очекиваном бољем животу у мирнодопској *евројској* Србији.

5. *Тема* као медијски рам на примеру севера Косова и Метохије

У истраживању *тeмe* као медијског *рама*, поред критеријума за одабир одређених масмедија, критеријум за анализу текстова био је да север Косова буде главна, преовлађујућа или присутна тема. Анализирани садржај искључиво је везан за север Косова и Метохије или неку другу тему која описује и ситуацију на северу покрајине. У скоро свим текстовима и извештајима описује се ситуација у северном делу Косовске Митровице, тако да чак и онда када се помиње север Косова, пажња јавности се усмерава на северни део Косовске Митровице. Пажња масмедија за Косово и Метохију, односно север покрајине била је у жижи све до 2002. године, када се у северном делу Косовске Митровице догодио и највећи број инцидената. Анализирани масмедији очигледно мање су извештавали о северу покрајине од 2002. године, а нарочито у периоду од 2005. до 2008. године. У том периоду, теме текстова о северном делу Косовске Митровице нису биле у значајнијем фокусу јавности, јер се радило или о изолованим инцидентима или је тема била стандардна – *север који деситабилитише ситуацију на Косову, радикалне српске вође* и слично. У периоду проглашења независности 2008. године пажња расте на неколико месеци, да би поново опала. Косово и Метохија и север покрајине, донекле се враћа на западну медијску агенду у лето 2010. године, када је била актуелна одлука међународног суда правде о легалности проглашења независности Косова. У првој половини 2011. године, тема Косова се на кратко вратила у западне медије пре свега захваљујући извештају Дика Мартија (Dick Marty) из Савета Европе о трговини људским органима и могућој умешаности Хашима Тачија, али север Косова није на дневном реду. Север Косова и Метохије веома филтрирано²⁰ улази у фокус западних медија након кризе од 25. јула 2011. године.²¹

---

²⁰ Приметно је одсуство информација и извештаја о првим догађајима у јулској кризи у анализираним западним медијима, и уопште у западним *mainstream* медијима. Како се криза продубљивала у наредним месецима, тако су и поменути медији почели да извештавају о њој и то о сукобима Срба са КФОР-ом и барикадама, као једној од омиљених тема западних медија у деведесетим година XX века. На основу теренских истраживања, акција јединица РОСУ је планирана у координацији са појединим високим међународним представницима у Приштини и очекивало се да ће бити врло успешно и брзо изведена, односно да ће званична Приштина за кратко време успоставити пуну контролу на северу покрајине. Акција је планирана у тајности, без присуства медија, а што се западних медија тиче, *косовска прича* углавном је завршена када је Косово једнострано прогласило независност, а најјаче западне земље то одобриле.

²¹ Тај потез изазвао је потпуно другачију реакцију Срба. По први пут од успостављања међународног протектората, Срби као масовно средство одбране користе формиране физичке (земљане

Табела 1: Заступљеност теме о северу Косова и Метохије

Заступљеност теме о северу Косова					
	BBC	Guardian	Independent	CNN	New York Times
Извештаји и чланци о северном делу Кос. Митровице и северу Косова	44	20	26	14	60
Извештаји и чланци о другој косовској теми, у којој се описује ситуација на северу Косова и у северном делу Кос. Митровице	7	16	5	4	28

Највећи део анализираних садржаја представљају текстови и извештаји из периода од 1999, 2000. и 2001. године, донекле и 2002. године, потом марта, априла и маја 2004. године након мартовских сукоба, као и фебруара и марта 2008. године. У 1999. и 2000. години највећи број текстова и извештаја јесте о сукобима на главном мосту у северном делу Косовске Митровице, између Срба и Албанаца, као и између Албанаца и француских војника КФОР-а, у периоду од јула до септембра 1999. године, затим о немирима на северу Косовске Митровице у фебруару 2000. године, као и заузимању РХМК „Трепча” у августу 2000. године и насиљу на северу у априлу 2002. године. Са изузетком текстова који су се искључиво бавили сукобима између Албанаца и француског КФОР-а на мосту 1999. и 17. марта 2004. године, остале теме о северу Косова и Метохије баве се догађајима у којима се искључиво описују негативне акције Срба против међународне заједнице и Албанаца. Чак и у та два догађаја има пуно садржаја у којима се релативизује одговорност косовских Албанаца, тако што се истичу негативне акције Срба са севера или Срба уопште, против косовских Албанаца. Интересантно је и да се у текстовима и извештајима о сукобу косовских Албанаца и француских војника КФОР-а на главном мосту, у медијском шаблону *рам* одговорности склапао око француског

и бетонске) барикаде, са циљем *пресецања* веза са остатком покрајине, уз успостављање дежурстава локалног становништва на барикадама и бојкот званичних административних прелаза. Такви погledi Срба радикализовани су након 16. септембра 2011. године, када су привремене власти из Приштине, уз помоћ хрватских војника КФОР-а, хеликоптерима послале албанске царинике на административне прелазе на северу покрајине. Бојкотујући званичне прелазе, Срби користе *алијернајшине* сеоске, планинске, тешко проходне путеве. У фокус западних медија, међутим, током јулских дешавања, улазе искључиво након паљења административног прелаза Јариње, што је приказано као акт спаљивања *државне границе Косова* од стране српских криминалаца, који се *оудиру* косовској *реалности*. Догађаји на северу покрајине много су заступљенији у програму станице *Russia Today*, чији је медијски утицај значајно мањи на становнике западних земаља.

КФОР-а. У западној јавности све до 2005. године доминирала је слика о пријатељским везама и наклоности француских војника КФОР-а према Србима и двоструким стандардима које француски војници имају према двама странама. Стога, чак и када Срби са севера нису представљали централну тему, спиновање француских војника као *лоших*, који *шолеришу* поделу, посредно утиче на интензитет негативне перцепције о Србима са севера покрајине.

6. Најзаступљенији догађаји у анализираном садржају

Проштеривање Срба, немири на мосту, подела града (јун-септембар 1999. године). Потписивањем Војно-техничког споразума у Куманову 9. јуна 1999. године, окончана је двоипомесечна ваздушна кампања НАТО савеза по циљевима у Југославији и на Косову и Метохији. Уз убрзано повлачење јединица Војске Југославије и Министарства унутрашњих послова Србије са Косова и Метохије, готово паралелно текао је и процес масовног и брзог повратка стотина хиљада Албанаца из суседних земаља. Срби су, са друге стране, масовно напуштали покрајину под притиском повратка албанског становништва. У међувремену, почело је и протеривање, киднаповање и убиства Срба. Захваљујући свом географском положају „наслањања“ на Србију и самоорганизовању српског становништва, као и присуству француских јединица КФОР-а, северни део Косова, односно територија до границе северне обале Ибра се једина одупрла етничком чишћењу које се увелико дешавало у осталим деловима покрајине, где је протерано скоро целокупно неалбанско становништво. Северни део Косовске Митровице (који чини петину града) тако је у протеклих дванаест година једино урбано место на Косову и Метохији из којег српско и неалбанско становништво нису протерани. Истовремено, Албанци из јужног дела града месецима су, па и у првим поратним годинама упорно покушавали да у већем броју уђу у северни део града, под изговором да хоће да се врате својим кућама. Сукоби су се најчешће дешавали на мосту који одваја северни од јужног дела града и који ће касније постати симбол раздвајања града уопште. Западни медији су те догађаје пратили као сензацију, јер се, упркос уласку међународних трупа, *оштор Милошевића у једној шачки Косова није сломио*. Како су новинари догађаје пратили са јужне стране, не усуђујући се да пређу у северни део преко моста, осим врло ретких појединаца, они су спекулисали да Милошевић држи и даље под контролом тај део града, те да су његове снаге присутне у граду и добро наоружане. Тако су заправо најлакше тумачили феномен да је једна тачка под контролом Срба, у масовном егзодусу српског становништва и најезде стотине хиљада албанских избеглица опстала. Упркос великим политичким и безбедоносним притисцима

под којима је српско становништво тада било, генерално мишљење међународне заједнице о Србима није се значајно променило.²²

Фебруарско насиље 2000. године (3. фебруар). Наведеног дана извршена је одмазда над албанским становништвом у северном делу Косовске Митровице са фаталним исходом и протеривањем цивилног становништва са севера, након два бомбашка напада на српске кафиће, а којима је предходио напад, такође са фаталним исходом на УНХЦР-ов аутобус који је превозио Србе у енклави у јужном делу Косовске Митровице. Први бомбашки напад на кафић „Белами“ догодио се око 21:30 часова, када је бачена граната и том приликом је повређено петнаесторо Срба. Око 22 сата једна Албанка убијена је на улици у северном делу Косовске Митровице, а сат касније ситуација се отела контроли и почеле су демонстрације Срба у северном делу града са нападима на Албанце на северу. Масе Албанаца и Срба потом су почеле да се окупљају на супротним странама моста преко Ибра. У 23.20 часова, бачена је граната на други кафић у северном делу града и у експлозији је повређено десеторо Срба. До поноћи је било троје мртвих Албанаца и двадесет и петоро повређених Срба. Током демонстрација, Албанци су бацали каменце на француске жандарме, а седам КФОР-ових возила је спаљено. Подаци о убијеним Албанцима су данима били предмет контраверзи, који се кретао од 3 до 8. Данас преовлађује податак о осморо убијених Албанаца. Наредних неколико дана у граду је на снази био полицијски час, од 20 часова до 5 часова ујутро. Тај догађај изазвао је огромну пажњу западних медија, пре свега због интензитета немира, који је од доласка међународних снага на Косово и Метохију, био директан сукоб најјачег интензитета. У извештавању о том догађају, највећи акценат стављен је на протеривање и убијање албанских цивила, уз занемаривање убијања Срба, који су претходили читавом инциденту.

Заузимање РМХК „Трепча” 2000. године. У понедељак, 14. августа, припадници КФОР-а, заузели су некадашњи металуршко индустријски гигант РМХК „Трепча”. Они су преузели индустријски комплекс у Звечану због – како је званично образложено – еколошких разлога. У понедељак ујутро око 3:30 часова, војници међународних снага најпре су опколили зграде комплекса, а потом уз помоћ хеликоптера заузели погоне, главне зграде и улазе у рудник. Из хеликоптера су бацани и леци којима су становништво и радници обавештени да ће Други енглески краљевски пук неко време патролирати тим подручјем „ради одржавања безбедног и сигурног окружења, а као подршка УНМИК-овог присуства у топи-

---

²² У том периоду дешавају се бројна хапшења Срба под оптужницама за најтежа кривична дела, а на основу анонимних пријава и сведока. Јун, јул, август и септембар 1999. године били су најкритичнији месеци у којима су Албанци готово свакодневно *смисљали* акцију уласка, било кроз индивидуалне повратке, подметање бомби, пријављивање српских наводних ратних злочинаца или кроз масовније покушаје уласка у северни део града преко главног ибарског моста.

оници“. У акцији заузимања РМХК „Трепча“ учествовало је око 900 војника. Непосредно по заузимању топионице, око 150 војника Енглеског краљевског пука насилно је ушло у хотел „Звечан“, који је у власништву РМХК „Трепча“, при чему су савладали три радника обезбеђења, а затим везали три жене запослене у кухињи. То је изазвало реакцију око 250 Срба из Звечана и северног дела Косовске Митровице који су, како је саопштио КФОР, бацали каменице на француске жандарме. Током нереда, једно дете је погођено у главу гуменим метком, а како је обавестио КФОР, повређена су четири војника. У току дана, ситуација се смирила. Четири војника КФОР-а и шест Срба повређени су током преузимања топионице „Трепча“ у Звечану. Након тога, медији су по шаблону пренели изјаве међународних високих представника у покрајини како ће се у РМХК „Трепча“ уложити фантастичне суме новца за опоравак косовске привреде, што се никада није догодило. Сви извештаји и чланци о том догађају имали су изразито јак антисрпски спин, који се нарочито везивао за симболе Милошевићеве владавине. РМХК „Трепча“ данас је по спољашности само оронили симбол једног времена, а по пословању предмет огромне контроверзе међу локалним становништвом.

Мартовско насиље 2004. године (17. март). Мартовско насиље у јавности је описивано као највећи етнички сукоб од завршетка рата, а заправо је било највећи напад екстремних Албанаца на Србе, будући да су Срби били у потпуно дефанзивној улози. То је једини догађај о коме су западни медији писали као о догађају у ком су Срби били жртве и поред значајне релативизације одговорности косовских Албанаца, пре свега због приказивања догађаја као „сукоба“. Све је почело 16. марта у вечерњим часовима, када су косовски електронски медији известили о давлeњу тројице албанских дечака (8, 11 и 12 година) који су се утопили у Ибру, у албанском селу Чабра крај Зубиног Потока (регион Косовска Митровица), након што су их, како су албански медији „запаљиво“ јављали, Срби псима појурили у реку. То је био окидач за највеће етничко чишћење Срба и неалбанаца на Косову и Метохији од 1999. године. Дан касније, 17. марта, након наводног социјалног протеста на југу Косовске Митровице, више хиљада Албанаца напада имовину међународне заједнице у близини главног моста на Ибру, прелази преко моста из јужног у северни део града, после чега долази до сукоба са Србима, који се окупују на северној страни и потискују их ка југу. УНМИК-полиција користи шок-бомбе и сузавац, а из правца јужног дела града чула се пуцњава из ватреног оружја и бацају се молотовљеви коктели на међународна возила и полицајце. На улицама су се видели Албанци са аутоматским оружјем упереним ка северном делу града на који се пуцало у више наврата, а фотографисана су амбулантна кола која су превозила каменице и оружје и дотурала их демонстрантима око главног моста. Коначни биланс сукоба био је једанаест повређених француских припадника КФОР-а. „Пет француских војника КФОР-а

рањено је у експлозији бомбе док су остали повређени каменицама“, рекао је тада портпарол КФОР-а. Потврђено је, такође, да је најмање седам особа погинуло, док је преко 200 рањено у нередима у Косовској Митровици. АП је јавио да су погинула четири Албанца и троје Срба. Болнички извори у јужном, албанском делу Косовске Митровице потврдили да су у сукобима повређена 84 Албанца, док је болничко особље на српској страни изјавило да су повређена 22 Србина, од којих пет тешко. Две српске жртве убијене су снајперским хицима из јужног дела Косовске Митровице. Портпарол УНМИК полиције Дерек Чепел (Dareck Charpel) касније је у току дана демантовао да су два албанска дечака настрадала бежећи од Срба, што је био повод за насиље.²³ Читав догађај у западним медијима релативизиран је тиме да су косовски Албанци, „исфрустрирани нерешеним коначним статусом“, односно „кашњењем независности“, изашли на улице. Управо мартовски немири 2004. године били су основа за покретање убрзаног решавања коначног статуса Косова и Метохије.²⁴

Пројашење независности 17. фебруара 2008. године, студентски протести у северном делу Косовске Митровице, паљење царинских њункиова. Привремене Институције Косова 17. фебруара 2008. године једнострано су прогласиле независност аутономне покрајине Косово и Метохија од Републике Србије. На ванредној свечаној седници парламента, за Декларацију о независности изјаснило се тада свих 109 присутних посланика косовског парламента. Тадашњи шеф УНМИК-а за Косово Јоахим Рикер изјавио је да у тренутку објављивања независности Косова, није имао одговарајуће инструкције из Њујорка о томе шта треба да учини – да ли да *поздрав* тај акт или да га прогласи нелегитимним, али је „примио к знању“ шта се догодило. Ту одлуку Влада Србије још исте вечери је поништила као противправни акт привремених органа у Приштини. Пр-

²³ Насиље је пренето на сва места са српским становништвом, у близини главних саобраћајница на Косову и Метохији. Српске куће су паљене, Срби нападани, уништене су многе цркве и манастири. Тродневно насиље престало је када је Адмирал НАТО снага за јужну Европу насиље јавно оквалификовао као етничко чишћење и када је НАТО јасно ставио до знања Албанцима да насиље мора да престане, након чега су се умешали амерички војници у селу Чаглавица. Чепел је оценио да је мартовско насиље било унапред планирано, пренела је тада аустријска телевизијска станица *ORF*. Убрзо након те изјаве смењен је под притиском, иако никада није јавно саопштен прави разлог његове смене. И други извори су временом саопштавали да је насиље било унапред планирано, са циљем стратешког заузимања територије поред саобраћајница и смањивања процента преосталог српског становништва на удео мањи од 5% у укупном становништву покрајине.

²⁴ Полиција је ухапсила 163 лица осумњичена за подметање пожара, пљачку, убиство и остала кривична дела током „међуетничких“ сукоба у покрајини, изјавио је портпарол полиције УН Дерек Чепел (Derek Harper). Полицијска процена је да је око 51.000 људи учествовала у 33 појединачна немира. Око 28 лица из обе етничке групе је погинуло, а 870 повређено у нападима Албанца на српска села и цркве. Нападаци су спалили и дигли у ваздух 30 српских цркава, оштетили 11 цркава и манастира и уништили 286 кућа. У нередима су уништена 72 возила УН-а.

ве реакције из света стигле су истог дана. Портпарол Стејт Департамента Шон Мекормак, изјавио је да су САД „примиле к знању“ ту одлуку косовског парламента, док је Русија оштро осудила једнострану одлуку званичне Приштине и хитно сазвала састанак Савета безбедности. Седница Савета безбедности УН одржана је 18. фебруара 2008. године. Председник Србије, Борис Тадић је на седници СБ коју је сазвала Русија, рекао да је Декларација о независности Косова противзаконски акт косовског парламента и да представља отворено кршење УН резолуције 1244/1999 којом се гарантује суверенитет и територијални интегритет Републике Србије, укључујући Косово и Метохију. Амбасадор Русије при УН, Виталиј Чуркин, рекао је да ће Русија инсистирати на поштовању резолуције УН 1244, према којој се гарантује територијални интегритет Србије. Након двочасовне дебате, у којој је Русија подржала захтев Србије да Савет безбедности потврди територијални интегритет и суверенитет Србије, седница је завршена без доношења резолуције, због дијаметрално различитих ставова Кине и Русије с једне стране, и САД-а и неких земаља Европске уније с друге.²⁵

Прва земља која је званично признала независност Косова била је Костарика, која је то урадила још 17. фебруара 2008. године, а потом и Авганистан. Сутрадан, 18. фебруара, званично признање објавиле су и САД, Француска, Велика Британија, Албанија и Турска. Европска унија такође је одржала састанак министара иностраних послова 18. фебруара 2008. године у Бриселу. Као и Уједињене нације, због немогућности заузимања заједничког става, ЕУ је објавила да оставља одлуку свакој од својих чланица да независно одлуче да ли ће признати независност Косова и Метохије или не. Углавном је већина чланица ЕУ убрзо признала Декларацију о независности. С друге стране, Шпанија, Кипар, Румунија, Словачка и Грчка одбиле су да признају једнострану одлуку косовског парламента, због чега су у годинама које су уследиле трпеле бројне притиске да ову одлуку промене. Док се широм *нове државе*, независност еуфорично прослављала као одговор, Срби са севера покрајине започели су уклањање свих симбола *нове државе*, па су тако административни прелази између Косова и Србије спаљени и уништена имовина међународне

---

²⁵ Одмах након једнострано проглашене независности покрајине, Влада Србије и Савез студената Београдског универзитета позвали су грађане Србије на митинг против проглашења независности Косова и Метохије, који је одржан 21. фебруара 2008. године у 17 часова у Београду. Претходног дана већ су били одржани протести у градовима широм Србије (Ниш, Крагујевац, Бор). Паралелно са митингом под слоганом *Косово је Србија*, дошло је до немира чији је биланс један мртв младић, 200 повређених (међу којима 35 полицајаца), 192 ухапшених, спаљене и демолиране амбасаде земаља које су признале Косово, као и опљачкан и демолиран велики број продавница, банака, објеката Мекдоналдса (McDonalds), поломљени излози и семафори. Укупна штета на имовини града Београда процењена је на 8 милиона динара.

заједнице, што су западне камере и забележиле. У самој Северној Косовској Митровици одржавани су свакодневни масовни мирни протести студената и осталих грађана, против независности. Они су имали свој перформанс који је због бубњара у првим редовима подсећао на београдске *Општораше*, али је био карактеристичан по томе, што су ови протести очигледно били „дизајнирани“ да се разликују од традиционалног српског „фолклора“ са севера покрајине и са циљем да пошаљу поруку у јавност о урбаним, цивилним и мирним масовним протестима. Тих дана север покрајине посећивали су и разни званичници Владе Републике Србије. Све те активности на северу покрајине биле су добро координисане и било је очигледно да су заправо оне део мера чувеног и контроверзног Акционог плана тадашње владе Војислава Коштунице против проглашења независности. Једна од тих активности, протест радника суда, завршила се на веома трагичан начин 17. марта 2008. Анализирани медији скоро су незнатно извештавали о самим цивилним протестима или барем у мањој мери, уз главну тему „независност Косова“, за разлику од немира, који ће на северу убрзо уследити.

Сукоби око суда у Северној Косовској Митровици (17. март 2008. године). До доласка УНМИК-а и КФОР-а на Косово и Метохију 1999. године, у правосуђу у Косовској Митровици радило је око 200 Срба, који су остали у покрајини, на платном списку Републике Србије, а зграда суда у северном делу града је од тада била под јурисдикцијом УНМИК-а, међународним и албанским судијама и тужиоцима, док је већина Срба одбила да ради. После једностраног проглашења независности Косова, радници српског правосуђа су 21. фебруара 2008. године почели са свакодневним протестима испред зграда суда, тражећи да се врате у зграду, а заправо са намером да потисну албанске судије и спрече функционисање суда новопроглашене државе. Албанске судије су под притиском још раније напустиле зграду суда, док је УНМИК одбијао да их превози натраг на посао, како је то раније чинио, уз оправдање да та акција утиче на безбедност грађана у Косовској Митровици. Током јутра, 14. марта Срби су успели да пробију капије и уђу у зграду суда, где су поставили српске заставе. Радници правосуђа српске националности намеравали су да остану у згради Општинског и Окружног суда у Северној Косовској Митровици док не постигну договор са представницима УНМИК-а о свом захтеву да се врате на посао. Иако је УНМИК у Косовској Митровици заговарао мирно решење и инсистирао на преговорима, а разговори се *йојели* и на виши ниво, између главне канцеларије УНМИК-а у Приштини и Министарства за Косово и Метохију из Београда, 17. марта, у раним јутарњим часовима, специјалне снаге УНМИК полиције заузеле су зграду Општинског и Окружног суда, ухапсиле људе који су се налазили испред и у згради суда и са ње уклонили

две српске заставе. Приликом хапшења, Срби, међу којима је било и жена, нису пружали отпор. Међутим, одмах након хапшења и припреме њиховог транспорта ка југу, у северном делу Косовске Митровице, у близини зграде суда, избили су нереди. Неколико стотина Срба окупило се испред зграде Окружног и Општинског суда у северном делу града, где су протестовали због хапшења бивших радника те установе и заузимања зграде суда, покушавали да спрече њихов транспорт на југ. Зграду суда су обезбеђивале снаге КФОР-а. У згради суда најпре су биле ухапшене 53 особе, али су српски демонстранти пресрели поједина возила УНМИК-а и ослободили 21 ухапшеног. Нереди, до којих је затим дошло у Косовској Митровици, прекинути су након што су се припадници КФОР-а и УНМИК полиције повукли. Обе стране међусобно су се оптуживале за отварање ватре. Косовска полицијска служба тврдила је да су Срби користили ручне гранате, Молотовљеве коктеле и каменице, а Срби да су КФОР и УНМИК пуцали на њих и да су користили сузавац, шок бомбе и пендреке. Један украјински војник тешко је повређен ватреним оружјем и убрзо је подлегао повредама, док су на српској страни најтеже били повређени један Србин са тешким повредама ватреним оружјем у главу, за чији живот су се лекари дуго борили и који је остао тежак инвалид, те младић који је изгубио око гуменим метком. По једно возило КФОР-а и УНМИК полиције су запаљени. У УНМИК-у су тврдили да припадници међународних снага нису користили ватрено оружје у нередима. Међутим, портпарол француског контингента у саставу КФОР-а Етјен ди Фаје де ла Тур, потврдио је да су припадници КФОР-а употребили аутоматско оружје у нередима који су избили у северном делу Косовске Митровице, али да су испаливали искључиво хице упозорења. „Користили смо аутоматско оружје како бисмо одговорили, али смо пуцали у ваздух, а не у масу“ – рекао је тада портпарол француског контингента *Ројџерсу*. Сви радници суда српске националности чији је транспорт успео до Приштине, истога дана су ослобођени и враћени из притвора у Приштини. Више од сто људи, међу којима и припадници УНМИК полиције и КФОР-а, повређено је у сукобима Срба и међународних мисија у северном делу Косовске Митровице, од којих око 70 Срба. Убрзо након тог догађаја, у јавност је доспело писмо бившег регионалног администратора УНМИК-а у Косовској Митровици, Американца Џералда Галучија (Gerald Galluci), у коме је критиковао високе међународне представнике у Приштини, пре свега главну канцеларију УНМИК-а за одговорност за насиље припремом превише робустне акције, у тренутку када су се водили мирни преговори који су могли да дају резултат. Тај Американец био је на удару албанских медија и појединих међународних канцеларија у Приштини већ дуже време због свог „благонаклоног“ односа према северу, те је он у истој години смењен, а особље УНМИК-а „реконфи-

гурисано“, што је био еуфемизам за драстично смањење запослених након проглашења независности.

За насиље од 17. марта 2008. године Срби снажно верују да није случајно изазвано на годишњицу мартовског етничког чишћења Срба 2004. године и да су га испровоцирали *сјин докџори* у корист Албанаца, како би се релативизовала одговорност за раније насиље у години када су Албанци прогласили независност и када се сва акција требала усмерити ка северу, не би ли се спречила његова „сецесија“ од остатка нове државе. У текстовима и извештајима о том догађају обавезна је и паралела са мартовским насиљем и јасна релативизација ранијег догађаја и поред тога што се по интензитету та два догађаја тешко могу упоредити. Тај догађај међународна заједница протумачила је као покушај поделе Косова и привукао је огромну пажњу као контрастни *рам* приче о стварању једне *нове младе и демократске земље, као коначном усјеху међународне политичке саравања једног народа од њиховије другог*. После фебруарског насиља 2000. године, о њему се највише извештавало у анализираном садржају.

*Насиље на северу покрајине од 25. јула 2011. године.*²⁶ – Последњи друштвенополитички догађаји на северу покрајине започети су одлуком званичне Приштине да успостави царинску контролу на *граничним прелазима* Брњак и Јариње, која је на север покрајине послала неколико десетина припадника специјалне јединице полиције, познатије као РОСУ. Полицајци којима је, на основу претходних договора између КФОР-а и косовског министра полиције, био забрањен приступ северу покрајине, нису успели да дођу до административних прелаза Јариње и Брњак, зато што су Срби успели да их зауставе на магистралним путевима Косовска Митровица–Зубин Поток и Косовска Митровица–Лепосавић.²⁷ Од 26. јула Срби су као вид отпора успоставили такозване *барикаде*, направљене од земље, балвана, камиона, аутобуса и изливеног бетона. Како је друштвенополитичка и безбедносна ситуација постајала све напетија, Срби су 28. јула спалили административни прелаз Јариње. Тек то је била *занимљивост* за западне медије, који су без објашњења о претходним акцијама косовске полиције, сензационално известили о *Србима криминалцима* са севера Косова, који пале *граничне прелазе суверене косовске државе*. Након вишедневних преговора тадашњег команданта КФОР-а Ерхарда Билера и

²⁶ У анализиран садржај нису ушли текстови из тог периода, али због актуелности тренутка, важно је описати догађај и дати прве *оцене*.

²⁷ У селу Зупче наомак Зубиног Потока, услед веома напете ситуације дошло је до оружаног окршаја између полиције (Албанаца) и локалних Срба. Један полицајац тешко је рањен, након чега је и подлегао повредама.

представника српске владе, постигнут је договор о војном контролисању границе до 15. септембра 2011. године. Већ 16. септембра, уз помоћ хеликоптера КФОР-а први Албанац-косовски цариник дошао је на административни прелаз Јариње. Од тог дана Срби на барикадама дежурају још интензивније и у сменама. У наредна три месеца било је спорадичних сукоба између Срба и припадника америчког, немачког, португалског, турског и мађарског КФОР-а, углавном у ситуацијама када су војници покушавали да уклоне барикаде. У поређењу са догађајима између 1999. и 2002. очигледна је, међутим, незаинтересованост западних *маинсџреам* медија за те догађаје, тим пре што је у фокусу светске јавности било свргнуће и ликвидација либијског председника Моамера Гадафија, као и развој политичке и безбедносне ситуације у Сирији и Ирану. Коначно, за западну *маинсџреам* јавност, питање Косова је, након независности стављено *ad acta* и није у фокусу²⁸. Значајнију пажњу догађајима на северу Косова и Метохије посвећује руска телевизија *Russia Today*, чија је, у слободном изразу, „просрпска“ оријентација очигледна онолико колико и „антисрпска“ оријентација анализираних западних медија. Након што су извели акцију покушаја заузимања два административна прелаза, веома је очигледна *смиреносћ* косовских Албанаца, са којима по први пут од успостављања међународног протектората, Срби нису у директном сукобу, иако је сукоб заправо инициран од стране Албанаца. Такође је очигледна промена реторике косовских политичара који су етикетирање Срба са севера покрајине као *криминалаца*, заменили фразом *наши браћани са севера*, што је резултирало изјавом косовског премијера Хашима Тачија од 28. новембра 2011. године, да је спреман да се састане са представницима Срба из четири општине са севера. Таква, чини се помирљива изјава, долази у тренуцима када званични Београд ишчекује позитивно мишљење Европске уније за добијање статуса кандидата и када председник Србије позива Србе са севера Косова и Метохије да уклоне барикаде, те кулминације негативног медијског спина о Србима са севера у значајном делу саме српске јавности. А западни медији углавном занемарију актуелне догађаје, будући да је Косово *земља у развоју*, а *не* више (пост)конфликтно подручје. Како Србија 9. децембра 2011. године није добила статус кандидата, остала је неизвесна *судбина* барикада

---

²⁸ Ово пре свега након што су Срби по први пут, у поређењу са ранијим ситуацијама, учествовали на косовским изборима 2008. године, са изузетком општина на северу покрајине. Учешће Срба на косовским изборима био је јасан одговор међународној заједници да предстоји интеграција Срба јужно од Ибра у косовско друштво, и поред тога што се до данашњег дана *зайварају очи* пред постојањем српских институција на југу док се истовремено напада постојање истих институција на северу.

на северу Косова и Метохије, као и исход јасне одлуке становништва на референдуму, који су локалне власти са севера покрајине реализовале 14. и 15. фебруара 2012. године.

Закључак

У раду смо анализирали примену *теме* као медијског *рама* на примеру Срба са севера Косова и Метохије. У првом делу рада указале смо на теоријске аспекте *рамовања*, последице употребе те медијске алатке у савременом свету, као и резултате ранијих истраживања која се односе на антисрпску пропаганду западних медија на примеру распада СФРЈ. Други део рада јесте резултат вишегодишњег истраживања примене *рамовања* у сврхе одржавања негативних стереотипа о Србима са севера Косова и Метохије. Резултати истраживања, заснованог на анализи садржаја 224 текста водећих западних медија (BBC, CNN, New York Times, Guardian и Independent), указују на изузетно негативан *сџин* о Србима са севера покрајине, који се односи на период 1999–2011. година, а који *корене вуче* из снажне антисрпске кампање вођене током распада СФРЈ и бомбардовања СРЈ. Верујемо да, у складу са Вуковићевим речима: „сатанизација Срба у европској штампи, по свему судећи, не би имала већег успеха да није спонзорисана од стране влада већине западноевропских држава, посебно Немачке и Аустрије“ (Вуковић, 2006: 109), интензивна кампања против Срба са севера Косова и Метохије такође има упориште у политичким интересима земаља чији су масмедији били „најгласнији“ у оптуживању Срба за радикализам и милитантизам. У првом реду мислимо на САД чији су интереси и моћ на Косову и Метохији очигледнији након једнострано проглашене независности покрајине.²⁹ Тим пре што „толико много корисног у резултату указује да нови светски поредак, какав је демонстриран ратом на Косову, није ништа друго до стари светски неред политике силе, где се моћ изједначава са правом, али сада трансформисана у популарни забавни спектакл намењен добронамерној западној публици путем ‘виртуелне реалности’ модерних медија“ (Џонстон, 2001: 38).

Има ли шансе да Срби икада изједначе *борбу*, против тако моћног и искусног медијског *Голијаџа*? Тешко је предвидети позитиван одговор, ако узмемо у обзир резултате истраживања реализованих на ту и сличне теме. Истина је да има радова западних аутора, научника и новинара, који су указивали на одговорност Запада за распад СФРЈ или друштвене сукобе на Косову и Метохији. Одједи тих радова у западним земљама, међутим, значајно су слабији у односу на *зајљиве*

---

²⁹ Антипод антисрпској кампањи јесу кампање америчких медијских кућа, попут CNN-а, чији је циљ побољшање међународног угледа Косова - *најмлађе евројске државе*, као и подсећање да САД снажно подржавају *независно, суверено и мултиетничко* Косово.

антисрпске чланке/вести, а њихова функција сведена је на *доказ* о томе да је у тим државама слобода говора *зајаранијована*. О томе сведочи и италијански документарни филм *Бесконежна борба*³⁰, који говори о Косову и Метохији из нетипичне перспективе новинара са Запада. О филму, међутим, мало ко од припадника међународне заједнице на Косову и Метохији зна.³¹ Како Косово и Метохија географски припада Западном Балкану – последњих година често коришћеној медијској и политичкој конструкцији – антисрпски спин треба посматрати у том ширем *зајаднобалканском* геополитичком и културолошком концепту. Уколико узмемо у обзир да су ратови *иза* народа бивше СФРЈ, а владајуће структуре нових *независних* држава декларисано прозападно оријентисане, испоставља се да је било неопходно пронаћи нови назив за тај постратни простор. Тако *добијамо* „Западни Балкан“, постконфликтни простор, који што мање треба да подсећа на некадашњи живот у заједничкој земљи. „Постаје Западни, јер је ‘пацификован’, ‘рационализован’, ближи ‘Европи’, а остаје Балкан, јер упркос приближавању ‘Европи’, то још увек није“ (Свилар, 2010: 534). То нарочито нису, како је истраживање показало, Срби са севера Косова и Метохије (у извесној мери ни Срби из Републике Српске), код којих је најочигледније одсуство жеље за интеграцијом у „Европу“. И док званична политика Србије и осталих држава Западног Балкана, почива на тежњама за улазак у Европску унију, које подразумевају интензиван утицај земаља Запада у сфери политике, економије, културе и медија, Срби са севера Косова и Метохије и даље покушавају да се одупру тим трендовима. То раде невешто и чак наивно, посежући за барикадама, иако су *фронтови борбе* одавно измештени у сферу масмедија и *сџин докџора*, истовремено својим акцијама дајући *арџументџе* званичницима са Запада за тренутни третман према Западном Балкану. „Чињеницом да је Балкан и у новом називу остао геополитичко-културолошка одредница, а не превасходно неутрално-географска, показује да у западном дискурсу није досегао разину која је неопходна да буде сматран интегралним делом ‘модерног света’, ‘међународне заједнице’ (...) Балкан и данас остаје погодна ознака и назив за европско ‘нешто између’“ (Свилар, 2010: 534). И тако до испуњења захтева Запада. Уколико на примеру Срба са севера Косова и Метохије, узмемо у обзир све историјске, политичке, културолошке и медијске околности у последњим деценијама, можемо закључити да у блиској будућности неће доћи до промене извешатавања о њима у западним медијима, као што је случај са Србима из осталих делова Косова и Метохије, који су у медијима приказани као лојални грађани *нове* државе. Западни Балкан неће по-

---

³⁰ Више пута приказан на РТС1.

³¹ Реч је о запосленима у међународним организацијама на северу Косова и Метохије, са којима смо разговарале.

стати „Европа“ све док истинске *евројске вредности* не заживе на том подручју. Срби са севера Косова и Метохије од такве „Европе“ удаљени су *свештосним њодинама*, поносни на своје наслеђе *народа који не може бити њокорен*, иако је *цео свешт* против њега. *Заробљени* у таквом виђењу глобалних геополитичких и медијских аспирација и активности Запада, они живе искључиво у садашњости, без икакве визије (светлије) будућности. Осим тога, Срби са севера покрајине све више препознају и својеврсну медијску блокаду и спиновање у Београду против свог мирног отпора. Српски *њионери* са севера Косова и Метохије, који покушавају да промене негативан имиџ свог народа, шансу сада виде у социјалном новинарству, пре свега преко Facebook-а и осталих друштвених мрежа, блогова и видео материјала на YOU TUBE-у. Како су домети социјалног новинарства скромни у односу на медијску *машинерију* са Запада, није тешко закључити, да је реч о *борби* са надмоћним непријатељем, због чега се отпор Срба са *бојној њоља* изнова измешта у сферу симболичког, са извесним (негативним) исходом.

ЛИТЕРАТУРА

- Аритонових, И. (2010). Неки узроци и последице друштвених сукоба на Косову и Метохији. *Башићина* (28): 321–343.
- Аритонових, И. (2011). (Не)Спровођење људских права и слобода у контексту савремених друштвених сукоба на Косову и Метохији. *Башићина* (30): 333-341.
- Бакић, Ј. (1997). Писање стране штампе о распаду Југославије и рату вођеном на њеном тлу (јануар 1991 – март 1992). *Социолоњија* XXXIX (3): 401-423.
- Бакић, Ј. (1998). Да ли је западна јавност у Србима препознала непријатеља – Анализа садржаја Тањуг прес црвених билтена, јануар 1991 – децембар 1993. *Социолошки истраживања* XXXII (1): 3-29.
- Бакић, Ј. (1999). Стереотипи о Србима у јавностима појединих западних нација. *Нова српска њолињичка мисао* VI (1-2): 27-55.
- Бакич-Hayden, M. and Hayden, R. (1992). Orientalist Variations on the Theme „Balkans”: Symbolic Geography in Recent Yugoslav Cultural Politics. *Slavic Review* 51 (1): 1-15.
- Bahador, B. (2007). *The CNN Effect in Action: How the News Media Pushed the West Toward War in Kosovo*. Palgrave Macmillan.
- Schaffner, F.Brian, Sellers, J.Patrick (eds.) (2010). *Winning with Words, The Origins and Impact of Political Framing*. New York and London: Routledge.
- Чендлер, Д. (2001). Западна интервенција и дезинтеграција Југославије, 1989-1999. У: Хемонд, Ф. и Херман (прир.), *Деградирана моћ – Медији и косовска криза*, Београд: Плато, стр. 39-57.

- Chomsky, N. (2000). *A new Generation Draws Line, Kosovo, East Timor and the Standards of the West*, London, New York: Verso, стр. 1-94.
- Chong, D. (2007). *Framing Theory, Paper presented at the Annual Meeting of the International Society of Political Psychology, Portland, Oregon*. http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/0/4/7/8/p204786_index.html
- Ценкинс, Р. (2001). *Ейницијтеј у новом кључу*. Библиотека XX век. Београд.
- Донстон, Д. (2001). НАТО и нови светски поредак: Идеали и лични интерес. У: Хемонд, Ф. и Херман (прир.), *Дејрадирана моћ – Медији и косовска криза*, Београд: Плато, стр. 19-38.
- Екерман, С. и Норекас, Џ. (2001). Према сценарију Вашингтона: Амерички медији и Косово. У: Хемонд, Ф. и Херман (прир.), *Дејрадирана моћ – Медији и косовска криза*, Београд: Плато, стр. 157-178.
- Gardner R. (2003). *Identity Frames. Beyond Intractability*. <http://www.beyondintractability.org/essay/identity_frames/>.
- Glenny, M. (1996). *The Fall of Yugoslavia*. London: Penguin Books.
- Гоцић, Г. (2001). Символични рат: НАТО против српских медија. У: Хемонд, Ф. и Херман (прир.), *Дејрадирана моћ – Медији и косовска криза*, Београд: Плато, стр. 145-156.
- Gregory, A. (2000). *Planning and Managing Public Relations Campaigns*. Kogan Page.
- Hallahan K. (1999). Seven Models of Framing, Implications for Public Relations. *Journal of Public Relations Research* 11 (3): 205-242.
- Хемонд, Ф. и Херман (прир.) (2001). *Дејрадирана моћ – Медији и косовска криза*. Плато: Београд.
- Хондус, П. (2007). Могу ли Срби и Албанце живети заједно? *Безбедности зајадној Балкана*: 4-13.
- Juda, Tim (2002). *Kosovo, War and Revenge*. Yale Nota Bene.
- Kahneman, D. and Tversky, A. (1979). *Prospect theory: An analysis of decisions under risk*. www.princeton.edu/~kahneman/docs/.../prospect_theory.pdf
- Kitchen, J. and Thomson P. (1997). *Public Relations, Principles and Practice*. London: Thomson.
- Lichtenberg, J. (1995). *Democracy and Mass Media, a collection of Essays*. Cambridge University Press.
- Lippmann W. (2009 [1927]). *The Phantom Public*. New Jersey: Transaction publishers.
- Miller P.F. and Vandome F.A. and McBrewster J. (2009). *Framing (social sciences)*. Alphascript Publishing.
- Пинтер, Х. (2001). Предговор. У: Хемонд, Ф. и Херман (прир.), *Дејрадирана моћ – Медији и косовска криза*, Београд: Плато, стр. 5-9.
- Свилар, П. (2010). „Западни Балкан“ – политички контекст и медијска употреба. *Социолошки преглед* XLIV (4): 503-540.
- Shanto I. (1991). *Is Anyone Responsible: How Television Frames Political News*. The University of Chicago Press.
- Schiller, I. Herbert. (1976). *Communication and Cultural Domination*. New York: International Arts and Sciences Press.
- Simmel, G. (1904). The Sociology of Conflict. *The American Journal of Sociology* 9 (4): 490-525.

- Taylor, S. (2000). *INAT Images of Serbia&Kosovo Conflict*, Ottawa: Esprit de Corps Books.
- Шљукић, С. (2008). Значај нације и национализма у савременом свету. *Социолошки годишњак* (Пале): 245-260.
- Шљукић, С. (2009). Културни ресурси и сукоб: Косово између историје и морала. У: С. Шљукић (прир.), *Мићови национализма и демократија*, Нови Сад: Графомаркетинг, стр. 119-152 .
- Шутовић, М. (2007). Антиномије ‘паралелног’ косовског друштва. *Социолођија* XLIX (1): 65-88.
- Theaker, A. (2004). *The Public Relations Handbook*, London and New York: Routledge.
- Универзална Декларација о љавима човека (1948). <<http://www.poverenik.rs/index.php/yu/doc/medjunarodni-dokumenti-/146-еаа-еаја-о-аа.html>>
- Вуковић, С. (2000). Сједињене Америчке Државе и разбијање Југославије. *Социолошки ипрећлед* XXXIV (3-4): 85-98.
- Вуковић, С. (2001). Немачка, Аустрија и разбијање Југославије. *Социолошки ипрећлед* XXXV (3-4): 213-234.
- Вуковић, С. (2004). Улога Ватикана у разбијању Југославије. *Социолошки ипрећлед* XXXVIII (3): 423-443.
- Вуковић, С. (2006). Стереотипи о Србима и разбијање Југославије. *Зборник Мајнице срћске за друшћивене науке* 120: 75–112.
- Вуковић, С. (2008). Парадигма пријатељ-непријатељ: Модел антисрћске пропаганде 90-тих. *Социолошки ипрећлед* XLII (3): 275-293.
- Vuković, S. (2009). The Media and Officials – A Negative Symbiosis During the Yugoslavia Crisis of the 1990s. *Социолошки ипрећлед* XLIII (1): 35-50.
- Wilcox, L.D. and Cameron, T.G. (2006). *Public Relations, Strategies and Tactics*. Pearson.

Tatjana Lazarević
Community Development Center,
Kosovska Mitrovica

Summary

Ivana Artonović
Institute for Serbian Culture
Priština-Leposavić

THEME/TOPIC AS AN EFFECTIVE MEDIA FRAME IN WESTERN MASS MEDIA –NEGATIVE STEREOTYPING OF SERBS IN NORTH KOSOVO AND METOHIA

In this paper we discuss the phenomenon and effects of news framing, outlining theme/topic as an extremely powerful media frame (the public agenda setter). In the main focus were the negative images of Serbs in North Kosovo from 1999 to 2011 in Western media. In the first part of this paper we have accentuated some theoretical aspects of framing as an extremely powerful and specific tool of influence and manipulation of public. The second part includes the theme/topic frames analysis as an excerpt from the many-year empirical research on the dominant negative images of North Kosovo Serbs in Western media. The content analyses was comprised of 224 news articles and reports available in the GOOGLE web browser under the topic: North Kosovo/Mitrovica and North Kosovo/Mitrovica Serbs, from five western media – BBC, Independent, Guardian, New York Times and CNN, during the period of mid 1999 to mid 2010. The findings in 2011 which are also included in this work are still preliminary. As the entire work was comprised of a far larger research, this paper highlights only one variable – the theme/topic as one of the media frames. The paper aims to draw the readers' attention to the significance of topic/theme as a media frame, but also media in general in public agenda setting. The content analysis has reaffirmed our hypothesis that North Kosovo Serbs were/are dominantly portrayed by Western media in a negative way. The images are about a small but violent, radical, past-oriented community – trouble makers and criminal individuals from the only hostile part of Kosovo.

Keywords: framing, spin, western media, Serbs, Kosovo and Metohia